

Egzistencijalni strah u animiranim serijama

Krešić, Josip

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:131270>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Josip Krešić

**EGZISTENCIJALNI STRAHOVI U
ANIMIRANIM SERIJAMA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

ZAVRŠNI RAD

**EGZISTENCIJALNI STRAHOVI U
ANIMIRANIM SERIJAMA**

Student: Josip Krešić

Mentorica: doc. dr. sc. Jelena Jurišić

Zagreb, rujan 2021.

SAŽETAK

U radu se obrađuju teme iz filozofija apsurdna i egzistencijalizma, prisutne u dvjema serijama „Rick and Morty“ i „Bojack Horseman“. Filozofija nam od davnih vremena pomaže shvatiti bit postojanja te pružiti odgovore na pitanja koja muče svakog čovjeka. Pojmovi koji će biti izloženi u radu uvelike su vezani uz besmislice koje nam život nudi, čovjekovo traženje smisla u tom besmislu, put ka sreći, ali i vrijedne lekcije. Ovaj rad, kao i obrađeni serijski materijal, može se razumjeti kao na neka vrsta kritike svijeta, društva, ekonomije i politike danas. Animirane serije su u posljednjim desetljećima prošle kroz mnogo promjena, pa danas imamo situaciju u kojoj je medij nekoć namijenjen samo za djecu, danas sve samo ne dječji. Obradene serije svojim temama, likovima i pozadinom daju određenu mračnu, ali realnu sliku svijeta u kojemu živimo danas. Humor je postao središnja točka, ne samo kao izvor zabave i smijeha, već i kao kritika društva, ali i način na koji se moderno društvo nosi sa stvarima koje ne mogu promijeniti. Koncepti koji se pojavljuju kroz rad, serije, su ozbiljni i pomalo teške naravi. Njihova funkcija je pokazati kako nije sve bajno kao što je bilo nekoć, ali i danas prikazivano u medijima i na televiziji te da gledateljima predoče kako nisu sami i je svačiji život obilježen unutarnjim i vanjskim borbama. Pojam ljudskog postojanja je veoma kompleksan fenomen i sve vezano uz njega se može činiti teškim i zamornim. No život nije crnobijel, već je značajniji dio svega zapravo sivilo u sredini.

Ključne riječi: *Rick and Morty, Bojack Horseman, egzistencijalizam, absurdizam*

ABSTRACT

This paper deals with the topic of philosophies of absurd and existentialism, which can be found in TV shows „Rick and Morty" and „Bojack Horseman". Since the dawn of time, philosophy serves as a way of finding meaning of existence and it helps answering eternal questions concerning humanity. The terms which are being presented in this paper are related with the absurdities of life, the human search for meaning in this absurd, the way to happiness and some valuable lessons. You can observe this paper, along with the presented shows, as a sort of critique of the world, society, economics and politics today. Animated shows have gone through many changes in the last decades and today they serve as a medium intended for adults as opposed to once being intended for children only. With it's topics, characters and background, the shows give us somewhat dark, but a realistic picture of the world in which we live in. Humor has become the central part of it, not just as entertainment and fun, but as a critique of the society and the way with which the modern society deals with the things it cannot change. Concepts which are being shown throughout this work and shows are somewhat serious and hard to deal with. Their function - is to show to people how everything presented on television and through media isn't as fantastic as it seems to be, but also to tell the audience how they are not alone and that everyone deals with their own demons. The subject of human existence is a very complex phenomenon and everything connected to it may seem hard and ambiguous. Life is not black and white, but a billion shades of gray.

Key words: *Rick and Morty, Bojack Horseman, existentialism, absurdism*

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. FILOZOFIJA KAO NAČIN ŽIVOTA	7
2.1. Egzistencijalizam i apsurd.....	7
2.2. Egzistencijalni strahovi i tjeskoba	10
3. ANIMIRANE SERIJE ZA ODRASLE	11
3.1. Rast popularnih animiranih serija.....	11
3.2. Rick and Morty.....	12
3.3. Bojack Horseman.....	15
3.4. Što je zajedničko ludom znanstveniku i konju	19
4. HUMOR KAO KRITIKA.....	21
5. ZAKLJUČAK.....	24
6. POPIS KORIŠTENE LITERATURE.....	25

1. UVOD

Pitanje čovjekovog postojanja, onoga što stoji iza toga, ali i onog što dolazi nakon, mučilo je generacije i generacije mislilaca prije nas. To je ključno ljudsko pitanje jer se dotiče onog zajedničkog svima nama. Egzistencija: svaki pojedinac postoji i jest, stoga ni ne čudi činjenica da se svaki čovjek tijekom svog života barem jednom zapita: „Zašto postojim i koja je moja svrha?“

Filozofija egzistencije odnosno egzistencijalizam govori o ljudskom postojanju koje raspoznamo putem tjeskobe - neugodnog osjećaja izazvanog strahom, zabrinutošću, stresom i mnogim drugim emocijama nemira. Tjeskoba kao oblik egzistencije raspoznaje čovjeka kao biće prepušteno samom sebi (Internet Encyclopedia of Philosophy, datum posjete: 20. kolovoza 2021.).

Cilj ovog rada je objasniti pojam egzistencijalnih strahova kroz animirane serije koje su se svojim temama odmakle od idejne ciljane publike – djece, i koje su svojim humorom zaintrigirale milijune odraslih diljem svijeta.

U prvom dijelu rada nalaze se ključni pojmovi vezani za egzistencijalizam i apsurd, dva glavna smjera koja reprezentiraju odabrane animirane serije te ću reći nešto i o egzistencijalnim strahovima i tjeskobi. Nadalje, u drugome dijelu ću ukratko predstaviti dvije serije, „Rick and Morty“ i „Bojack Horseman“ koje su bile temelj za ovaj rad te kroz njih predstaviti određene pojmove bitne za ovu temu, dok ću u posljednjem dijelu nastojati objasniti ulogu humora kao kritike današnjeg društva.

2. FILOZOFIJA KAO NAČIN ŽIVOTA

O filozofiji ne bi trebalo razmišljati kao o pokušaju istraživanja i razumijevanja sebe ili svijeta, već bi disciplinu valjalo shvatiti kao pojam u potpunosti integriran sa životom čovjeka. Izbjegavajući formiranje sistema i teorije, Sokrat je uvijek bio u potrazi za pojmom „dobrog života“. Schelling i Hegel su pak razmišljali o filozofiji kao aktivnosti koja je sastavni dio ljudske povijesti, dok je Marx govorio kako filozofija ne treba znati stvari, već ih treba mijenjati. Egzistencijalisti tvrde kako filozofija proučava život iznutra. Za Kierkegaarda fundamentalne istine naše egzistencije ne predstavljaju postojanje, već bi te istine trebalo živjeti, osjećati i djelovati. Nietzsche govori o filozofu koji istražuje ljudsko postojanje kao o osobi koja sama po sebi - postoji. Cjelokupan život je vječita egzistencijalna briga, a zajedno s njim i značenje smrti (Internet Encyclopedia of Philosophy, datum posjete: 20. kolovoza 2021.).

2.1. Egzistencijalizam i apsurd

Potruga za pravim smislom ljudske egzistencije mučila je filozofe kroz različita razdoblja naše povijesti. Taj široki i kompleksni pojam bio je glavni argument u raspravama antičkih grčkih filozofa. Odgovor na to pitanje ostaje nepoznanica do današnjeg dana, a sami ljudi nikad podijeljeniji zbog svojih stavova i vjerovanja. Filozofi su kroz povijest neprestano tražili značenje, odnosno pravi smisao ljudske egzistencije te su izražavali svoja mišljenja tj. vlastite interpretacije ljudske egzistencije, utemeljene na istraživanju i cjeloživotnom izučavanju. U mnoštvu stajališta i pogleda na ljudsku egzistenciju postoje dva pogleda koja se ističu zbog svojih usporednih, odnosno suprotnih kvaliteta – egzistencijalizam i apsurdizam (Uy, 2018: 1).

Egzistencijalizam predlaže kako osoba ima slobodnu volju, što znači da sama stvara vlastiti smisao u životu. Egzistencijalizam iznosi ideju kako je čovjek neovisno biće koje ima slobodu interpretirati smisao života kako god on želi, svaki pojedinac može slobodno

odabrati u što vjerovati te je u potpunosti odgovoran za svaku odluku koju donese (Uy, 2018: 1).

Osim egzistencije, postoji još jedan argument vezan za život, njemu suprotan - smrt. Tijelo se može smatrati čovjekovim posjedom, iako, čineći tako „gulimo“ sa sebe vrijednosti koje nas čine ljudima. Do ideje smrti, u ovom slučaju samoubojstva, dolazi kada se smisao egzistencije konstantno propitkuje te kada se, prema tijelu kao objektu i prema sebi odnosimo s osjećajem tuge i očaja. No, na smrt se ne bi smjelo gledati kao rješavanje tj. odbacivanje tijela već razmišljanje o smrti samo po sebi vodi do daljnjeg gubljenja značenja, ne samo za osobu, već i za ljude u njihovoj blizini. Stoga se na samoubojstvo ne može gledati primjereno, jer samo dovodi do smrti bez značenja (Marcel, prema: Uy: 2018: 3-4).

S druge strane, imamo filozofski pravac koji se suprotstavlja egzistencijalizmu - apsurizam. Apsurdisti smatraju kako život nema smisla te da je traženje smisla apsurdno, a čovjek se mora pomiriti s činjenicom da je život kao takav težak i neprijateljski nastrojen prema pojedincu. Apsurdnost života vidi se u načinu na koji je ljudski život upravljen prema neprestanoj i tegobnoj potrazi za smislom, dok je sami taj smisao - nepostojeći (Uy, 2018: 5).

Prema Uy (2018.), filozofija apsurdna najveće uporište pronalazi u radu Alberta Camusa i njegovom djelu „Mit o Sizifu“. Grčki mit, prema Hrvatskoj enciklopediji govori o Sizifu, osnivaču i kralju Korinta koji je, poznat po svom lukavstvu, jednom uspio u okove baciti i samu smrt. Nakon što se zamjerio Zeusu odavši neku njegovu tajnu, u Podzemlju je morao uzbrdo gurati težak kamen, koji bi mu se, nakon što bi došao blizu vrha, uvijek skotrljao natrag. Njegova kazna najbolje pokazuje apsurd i frustracije ljudskih naprezanja.

Koltun (2018.) kaže Camus definira apsurd kao razvod između uma, onoga koji zahtijeva, te svijeta, onoga koji razočarava, dok Negel govori o apsurdnosti kao koliziji između ozbiljnosti života te vječite mogućnosti smatranja svega "ozbiljnog" kao proizvoljnog tj. otvorenog sumnji.

Camus govori o svijetu neprijateljski nastrojenom prema čovjeku, svijetu koji sam po sebi nema smisla niti inherentnog značenja. Čovjek u početku gleda na svijet kao divno mjesto za

život, ali kasnije shvaća da ispod sve te ljepote leže razlike, problemi i tegobe svijeta koje nadjačavaju pozitivne aspekte. Čovjek je, prema Camusu, izvor nehumanosti u svijetu te je nemoguće riješiti se problema, kad je izvor sam čovjek. Još jedan u nizu apsurdna života (Uy, 2018: 5-6).

Camus govori kako život nikad nije jednostavan, zatim kako su ljudima dane dvije mogućnosti (Uy, 2018: 6):

a. Nastaviti živjeti kroz nadu, što, kako navodi Uy (2018), Camus smatra uzaludnim i nerazumnim traženjem smisla koji ne postoji.

b. Pribjeći samoubojstvu, zato što smatraju kako život nema smisao i odustali su od njega (Camus prema Uy, 2018: 6).

No, Camus dalje nastavlja kako mora postojati alternativa tim dvjema mogućnostima, a to je prihvatiti tegobe i besmisao te nastaviti živjeti dalje prihvaćajući činjenicu da je život težak, a samim tim prihvaćajući koncept apsurdnosti (Uy, 2018: 6). Jedan od likova serije „Bojack Horseman“, labrador Mr. Peanabutter nam daje citat, koji se na dobar način uklapa u formu ovih misli:

„Svemir je surova praznina koja ne mari ni za koga. Ključ pronalaska sreće nije potraga za značenjem života, nego okupiranje nepotrebnim besmislicama, te ćeš, nakon nekog vremena, samo umrijeti.“ (*Later* 7:57)

Na isti način Morty, jedan od protagonista serije „Rick and Morty“, u razgovoru sa svojom sestrom Summer govori:

„Nitko ne postoji s razlogom. Nitko ne pripada nigdje. Svi će umrijeti. Dođi gledati TV.“ (*Rixty Minutes* 18:05).

2.2. Egzistencijalni strahovi i tjeskoba

Velik broj poznatih filozofa je govorio u svoje vrijeme o egzistencijalizmu, ali najveći doprinos imali su Søren Kierkegaard, Jean-Paul Sartre te Martin Heidegger. Ta su tri filozofa pokrenula tradiciju egzistencijalnog traganja iz kojih je anksioznost, kako to navodi Louis Dupre (1984), iznikla kao jedna od glavnih kategorija kroz koju se uspostavlja naše razdoblje. Egzistencijalna tjeskoba prošla je kroz mnoga razdoblja modernog svijeta te je iz nje izniknula ideja da bolji život proizlazi iz strahova (Megna, 2015: 1286).

Egzistencijalisti su patentirali poseban osjećaj, točnije emociju kao odgovor svijetu, koju je Kierkegaard koncipirao kao anksioznost, također poznatu kao strah ili egzistencijalna tjeskoba. U suštini, ona je iskustvo vlastite slobode i odgovornosti. Egzistencijalna tjeskoba je posljedica brisanja „Boga“ iz sistema, bez kojeg čitava odgovornost pada na nas (Kaye, 2015: 163). Riječima Todda Chaveza iz serije „Bojack Horseman“:

„Sve stvari koje ne valjaju kod tebe, to si ti. Nisu to alkohol, droge niti loše stvari koje su ti se dogodile u karijeri ili djetinjstvu. To si ti.“ (*It's you* 25:15).

Problem nije što moramo razlučiti dobro od lošeg, već se problem stvara kada trebamo odlučiti što konstituira dobro i loše. Čak i ako naša kultura diktira određene vrijednosti, na nama je da te vrijednosti prihvatimo ili odbacimo, što nas na kraju ostavlja osamljene i bez smjera u životu. Svaki odnos koji kreiramo i svaki put kojim odlučimo ići u potpunosti je proizvoljan u moru mogućnosti koje nam se suprotstavljaju. Stoga je život sam po sebi apsurdan i besmislen (Kaye, 2015: 163).

Svijet u kojem živimo nas uzvisuje, opčinjava ili plaši, a te emocije su izvan dosega znanosti. Stoga puštamo znanost da bude apstraktna leća kroz koju objašnjavamo svijet, a egzistencijalizam kao konkretne osjećaje kroz koje ćemo ga iskusiti (Kaye, 2015: 163).

„Zbog straha ljudi čine bolje; strah je učitelj samo takav / Čini ljude pokornima i nježnima u svojim govorima / I sve nježne učenjake da uče u školama“ (Plowman prema: Megna, 2015: 1287).

3. ANIMIRANE SERIJE ZA ODRASLE

Kada govorimo o animiranim serijama neizbježno se sudaramo sa stigmom kako su te serije samo za djecu. Današnji „crtići“ ne samo da povezuju generacije, već grade mostove između apsurdnih i smislenih stvari te između zrelog i nezrelog. Što se tiče proizvodnje, jeftiniji su u produkciji nego igrane serije te uz pomoć humora kao glavnog aspekta medija, proizvode remek-djela koja će se vrtjeti po malim ekranima desetljećima (Pastemagazine, 2021). Evolucija televizijske animacije posljednjih godina je senzacionalna, a tvorci tih serija, koristeći beskonačne potencijalne medija, istražuju što je sve moguće, koliko vizualno, toliko i u samoj priči (Indiewire, 2021).

3.1. Rast popularnih animiranih serija

Gotovo je prošlo sto godina otkako su vizionari poput Walta Disneya, Maxa Fleischera i Texa Averyja stvorili svijet u kojem crtani filmovi donose sreću, ali i informacije, ljudima svih uzrasta. Nemoguće bi bilo za njih i zamisliti kako se animacija razvila i u što je evoluirala u današnjem svijetu u kojem se čitave sezone serija odrađuju u jednom gledanju, a sama definicija komedije je otišla puno dalje od početnih dana i pričajućih Disneyjevih životinja (The Hollywood Reporter, 2018).

Za razliku od igranih serija koje se obično rade po šablonu, specijalno za određenu publiku, animirane serije omogućuju autorima da eksperimentiraju sa stilovima i tonom, ali i da posegnu za većim rizicima, poput devijacije od formule. Autor serije „Archer“ Adam Reed govori kako nam animacija dopušta da napravimo stvari koje nikada ne bismo mogli priuštiti i koje ne bi izgledale ni približno dobro u igranim serijama te je to prava ljepota animacije (The Hollywood Reporter, 2018).

Autori danas poznatih animiranih serija govore kako je raditi u animaciji u 90-im godinama prošloga stoljeća, kada su se pojavili jedni od najvećih hitova poput „South Parka“ i „Simpsona“, značilo raditi na malom budžetu s ne tako velikim prihodima. Nešto slično kao

internet danas, postojala je određena sloboda te se mogao pronaći mali broj ljudi koje si mogao kultivirati i zadržati na svom kanalu. Autor serije „Bojack Horseman“ Bob-Waksberg govori kako će se u idućih pet godina vidjeti raznolikost stvari koju oni zovu animacija za odrasle, a autor serije „Archer“ govori kako nikad nije mogao vjerovati da će se, serije koje imamo danas, stvarno puštati na televiziji (The Hollywood Reporter, 2018).

3.2. Rick and Morty

Slika 1. „Rick and Morty“ S05E02

(Izvor: <https://www.digitalspy.com/tv/ustv/a36900733/rick-and-morty-season-5-episode-2-dead-theory/>)

Serija „Rick and Morty“ autora Dana Harmona i Justina Roilanda fokusira se na avanture Ricka - narcisoidnog genija i alkoholičara, koji tvrdi kako je njegov posao stvaranje, transformiranje i uništavanje svijeta kad mu se nešto u vezi istog ne sviđa - te Mortyja,

njegovog socijalno-anksioznog unuka, koji je njegov pomoćnik u avanturama. Serija svoju svrhu pronalazi u ludim pričama te mnoštvu kulturnih, psiholoških, filozofskih i političkih, ali i dijelom besmislenih tema. Jednom mišlju, radi se o nihilističkoj mucu kozmičkog terora, filozofskim pitanjima produbljenim u egzistencijalnim krizama, bankrotiranim politikama ukorijenjenim u čistoj distopiji mnoštva svemira te potrebom za smijanjem poraženosti naših života (Miranda, 2017: 3).

Iako se Rick kao lik čini dosta arogantan, ispod svega toga leži bijes i frustracija prema životu. Dok znanstvenik Rick odlučuje jednostavno ne misliti o kaosu i nasumičnim nepravdama u životu, egzistencijalist Rick si ne može pomoći da ne osjeća sav taj teret - naročito u vezi svog života i nedostatka značenja u njemu (Miranda, 2017: 9) jer čovjek je jedinka; njegova razmišljanja, osjećaji i navike su nerazdvojni (Fromm prema Miranda, 2017: 9).

Čitavo egzistencijalističko stajalište Ricka dolazi iz Nietzscheovog aforizma „Bog je mrtav i mi smo ga ubili“, iz čega slijedi kako bi ljudi sada trebali moći iskoristiti sve mogućnosti koje im život nudi. Jedini je problem što je i „čovjek mrtav“ (Fromm prema Miranda, 2017: 8), što je jako vidljivo kod glavnog lika Ricka (Lucas, 2017: 8).

Serija „Rick and Morty“ puna je referenci egzistencijalističke i apsurdističke filozofije koje služe kako bi se satirizirali i omalovažavali tradicionalni socijalni konstrukti poput institucija braka, obitelji, religije i vlade (Koltun, 2018: 101).

Privlačnost serije „Rick and Morty“ kod „milenijalaca“ prelazi puku funkciju zabave te se može utvrditi postojanje socio-povijesnih fenomena koji privlače generacije mladih ovoj eskapističkoj vrsti komedije. „Milenijalci“ odrastaju u svijetu koji im je obećao „sve“, a dao im je ništa. Prema istraživanju „Pew Research Centra“ iz 2014., „milenijalci“ su prva generacija u modernoj eri s visokim postotkom kredita, siromaštva i nezaposlenosti, s veoma niskim primanjima i bogatstvom. Također, njihovo povjerenje u tradicionalne institucije poput politike, braka i religije opada. Ako povežemo to sve s kaotičnom i tjeskobnom prirodom novog „informatičkog doba“, jednostavno je vidjeti negativne psihološke efekte toga. Ono što im serija „Rick and Morty“ i njen apsurdistički humor nude jest banalizacija

stresnih faktora, koja im je nužno potrebna. Umjesto da traže značenje u svemu tome, filozofija ove serije potiče ih da se prema onome što ne mogu promijeniti odnose s podsmjehom, ironijom i dozom apsurdna (Koltun, 2018: 102-103).

Kada Morty u jednoj od epizoda pristupi djedu da mu pomogne sa projektom za školu, Mortyjevi otac protestira, govoreći kako su projekti za školu tradicija između oca i sina, na što mu Rick odgovara: „Znanstveno gledajući, tradicija je koncept za idiote.“ Apsurdisti na tradiciju gledaju kao utjehu za filozofski slabije umove, a Rick, kao i serija generalno, koriste ovakve situacije kako bi razbili konvencionalne vrijednosti koje pomažu pojedincima da spavaju mirnije noću (Koltun, 2018: 106).

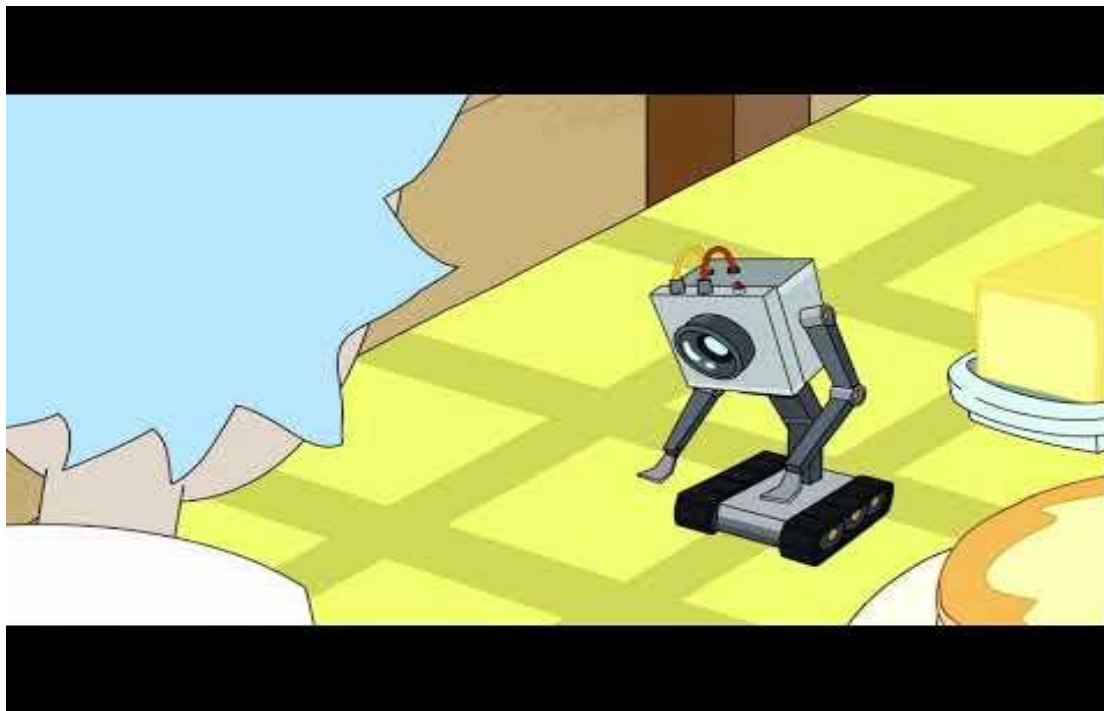
S jedne strane, imamo edukacijski sustav. Dok mnogi tvrde kako edukacija pomaže mladima da dobiju osjećaj „više svrhe“, apsurdisti, ali i sam Rick smatraju kako edukacija služi za reprodukciju prisustva autoriteta. Također, veliki problem vide u činjenici kako današnja edukacija oblikuje mlade umove tako što legitimizira parcijalne standarde znanja kao neupitne istine, poput statusa quo u društvu, ekonomije i političkih sistema. U jednoj epizodi Rick govori svom zetu (Koltun, 2018: 106-107):

„Želiš znati što mislim o školskom sustavu? To je gubitak vremena. Hrpa ljudi samo trčkara okolo, imaš tipa koji se dere s jednog kuta učionice 'dva plus dva', a ovi u pozadini odvrću 'četiri'. Onda zvono zazvoni, daju ti nešto za popiti i komad papira koji kaže da možeš ići na zahod.“ (*Pilot 3:32*).

S druge strane, imamo instituciju braka i vjeru u ljubav, pojmove koji su duboko usađeni u nama te imaju svrsishodnost u životu, a Rick, kojemu ništa nije sveto, govori svome unuku (Koltun, 2018: 107):

„Čuj Morty, mrzim što ti to moram reći, ali stvar koju vi ljudi zovete 'ljubav' je samo kemijska reakcija koja tjera životinje da se razmnožavaju. Uudara jako, a onda polako blijedi, ostavljajući te u braku koji se raspada. Ja sam to učinio. Tvoji roditelji će to učiniti. Razbij taj začarani krug Morty. Nadiđi to. Fokusiraj se na znanost.“ (*Rickpotion #9 2:09*).

Bez obzira koje stajalište zauzeli, jedna filozofija je istinita: ništa nema smisla svakako (Koltun, 2018: 108).

Slika 2. „What is my purpose?“ Rick and Morty quote S01E09 Butter Robot

(Izvor: <https://www.youtube.com/watch?v=sa9MpLXuLs0>)

3.3. Bojack Horseman

„Bojack Horseman“ je animirana serija koju je stvorio Raphael Bob Waksberg kao priču o Bojacku, antropomorfnom konju. Iako je serija po svojoj naravi komedija, u sebi sadrži karakteristike drame. Gotovo da ne postoji epizoda u kojoj netko od likova ne dolazi do neke životne realizacije, odnosno „više svijesti“. Humor je mračan, što uvelike ide uz ton serije. U seriji mnoge vrste likova, od ljudi pa sve do antropomorfnih životinja, živi zajedno u društvu i harmoniji. Bojack Horseman nekoć je bio holivudska zvijezda za čiju su propast najviše zaslužne krive odluke te ovisnost. Pati od depresije te ga muče mnoga egzistencijalna pitanja. Serija ga prati na njegovom putu ka sreći, koju pokušava naći u profesionalnom uspjehu, prijateljstvu te romantičnim vezama. Serija nudi korisnu kritiku individualizma i

hiperrealnosti u postmodernom društvu, kroz različite likove te njihovu egzistenciju u opipljivoj antropocentričnoj hijerarhiji u društvu (De Koster, 2018: 4-5).

Slika 3. „Bojack Horseman“

(Izvor: <https://www.u-buy.com.tw/en/product/2116G54-e-bojack-horseman-dive-bar-crew-poster-36-x-24in>)

Serijska kombinacija tragedije i komedije. Za razliku od prijašnjih serija, poput „Simpsona“ i „South Parka“, koje su samo kritizirale suvremeno društvo, ovaj novi tip serija daje nam jedan novitet, to jest, kako nadići sve to. Također, serija je primjer kako je moguće da „mainstream“ proizvodi kulture uistinu mogu kritizirati društvo, propagirajući određene fenomene postmodernog društva, kojih većina ljudi nije svjesna (Sanchez Saura, 2019: 293). Mjesto radnje je u središtu kulture poznatih ličnosti u Los Angelesu. Od pet glavnih likova, dvoje su poznate tv zvijezde, konj Bojack Horseman te labrador Mr. Peanutbutter, dok su ostala tri lika, mačka Princess Carolyn te dvoje ljudi Diane Nguyen i Todd Chavez, njihova

pratnja. U svijetu u kojem su mijenjajućih trendovi i slika o sebi najvažnije forme življenja, trijumfira površnost (Sanchez Saura, 2019: 294).

Kreativnost u ovom slučaju, ne doprinosi samo stvaranju remek djela, već u isto vrijeme šalje poruke sa značenjem te koje omogućuju više slojeva razumijevanja. Serijom „Bojack Horseman" dobili smo mnoštvo urnebesnih citata te dirljiv kritičizam suvremenog vremena, a sve to dok se u pozadini bavi mučnom psihologijom glavnih likova (Sanchez Saura, 2019: 295). Mogućnost serije da iznjedri osmjehe na lica tijekom tužnih scena te sposobnost da „dirne" gledatelja u sretnim scenama, također govori mnogo o kreativnosti serije (Sanchez Saura, 2019: 296).

Prema Sanchez Saura (2019), jedna od stvari koja najbolje definira lik Bojacka jest nemogućnost pokrenut se i ispraviti svoje greške te pritom konstantno kriviti nekog drugog za njih. To ga i jest dovelo do toga, da se većina ljudi, s kojima se susreo tijekom 6 sezona, razočara u njega. Kada Bojack pita Diane misli li da je on dobra osoba duboko iznutra, ona mu odgovara:

„U tome i je stvar. Mislim da ne vjerujem u to 'duboko iznutra'. Na neki način mislim, da sve što jesi, su stvari koje radiš.“ (*Later* 21:56).

Bojackova životna filozofija se zasniva na ideji egzistencijalnog nihilizma, teorije kojoj je najveći doprinos dao Jean-Paul Sartre. Iako kritizira Sartra i njegovo učenje, Bojackova djela u potpunosti potvrđuju Sartrove ideje. U početku, Bojack misli kako ne postoji više nijedan cilj koji može ostvariti, odnosno kako ne postoji mogućnost da povрати sreću. Zatim misli kako će smisao postojanja naći u dugotrajnoj vezi ili novoj filmskoj ulozi. Kada ostvari te ciljeve, shvaća kako su mu beznačajni, što ga vodi u još jednu egzistencijalnu krizu u kojoj propitkuje nužnost svoje egzistencije te rješenje traži u alkoholu i drogama (De Koster, 2018: 9-10). Time zatvara krug života, koji tu ne staje, već se ponovno odvija od početka do kraja, taj neprekidni krug traženja i nemogućnosti pronalaska sreće.

Bojackov pogled na život uvelike je inspiriran određenim vrijednostima koju popularizira današnja kulturna industrija, primjerice, kako je konačni cilj nečijeg života uspješan romantičan odnos. Mnoge njegove filozofske borbe, poput nihilističkog pogleda na

postojanje, dolaze iz ideje da je premašio svoj sretan kraj. (De Koster, 2018: 11). Kako kaže Diane Nguyen:

„Svaki sretan kraj ima dan nakon sretnog kraja“ (*One Trick Pony* 7:37).

Kada Bojack sazna da mu stari prijatelj, Herb Kazzaz, kojeg je izdao, boluje od raka, odluči ga posjetiti u nadi da će izgladiti odnos. Kada stvari ne ispadnu onako kako je planirao, odluči otići, ali mu Herb na odlasku kaže:

„Neću ti dati sretan kraj. Ne zaslužuješ to. Trebaš živjeti ostatak svog života s tim što si učinio. Trebaš znati da nikada, ali nikada neće biti u redu. Ja umirem! Neću se osjećati bolje. I neću biti tvoj podupirač kako bi se osjećao bolje.“ (*The Telescope* 21:12).

Slika 4. Bojack Horseman [SPOILERS] - The View from Halfway Down

(Youtube: 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=Pt21dU5Pu8g>)

3.4. Što je zajedničko ludom znanstveniku i konju

Generalno gledajući, „Rick and Morty” i „Bojack Horseman” su dvije vrlo različite serije. Inovacije u seriji „Rick and Morty” predstavljaju što se sve može napraviti u toku jedne epizode, dok snaga serije „Bojack Horseman” dolazi iz brojnih epizoda koje grade neku priču. Iako se u početku izlaženja nisu smatrale revolucionarnim, ove dvije serije danas se zasluženo nalaze u društvu ponajboljih animiranih serija ikada (Vulture, 2017).

Rick Sanchez i Bojack Horseman dvije su vrlo različite vrste užasnog, a uspoređivati dva najveća bezobraznika na TV-u (ni)je jednostavan posao. Obje serije imaju mnogo toga zajedničkog, obje su animirani filmovi za odrasle, s nihilističkim protagonistima, koji koriste hladnoću svemira kako bi opravdali to što ne mare ni za šta i ni za koga. Oba lika su privilegirani pojedinci, Rick je najpametnija osoba u svemiru, a Bojack je (bivša) hollywoodska zvijezda što ga čini dijelom američke elite te obojica koriste te iste privilegije kako bi izbjegli odgovornost za nesreću koju čine drugima - Bojack koristi svoje rukovatelje, dok Rick "skače" iz jedne dimenzije u drugu (Medium, 2020).

Rick i Bojack su antiheroji, koji u svojoj potrazi za životnim značenjem, vuku dolje svaku osobu u svojoj okolini. Bojack je uništio gotovo svaki osobni odnos koji je imao s drugim ljudima, a Rick je uspio, osim unuka Mortyja, dovesti i kćer i zeta na rub živaca, što je rezultiralo njihovim razvodom. No to ne znači da su oba lika potpuno lišeni emocija i bez srca jer obojica imaju nježniju stranu, koju gotovo nikada ne pokazuju. Za Ricka, ta osoba je njegov unuk Morty, a za Bojacka je to njegov cimer Todd (Gadgets 360, 2017).

Oba lika su samo-destruktivni alkoholičari. Iako nam se, prema njihovom prikazu u serijama, kao likovi ne bi trebali svidjeti, mnogi gledatelji pozele kopirati Bojackov životni stil, dok je Rick, iako se ne čini kao dobra osoba, kao lik - fenomenalan. Obje serije su animirane komedije koje razaraju američke „sitcome” velikim dozama duhovitosti i nepoštovanja, što proizlazi iz progresivnih autora novije produkcije. Serije rastu i razvijaju se kako vrijeme prolazi, kao i njihovi protagonisti, te su dobar primjer kako odgovor na kritiku može učiniti puno toga za seriju (Medium, 2020).

„Kako bezobraznici ne bi bili idolizirani, trebaju izgubiti. Ne može nam se samo reći kako su grozni. Moramo to osjećati. Moramo iskusiti bol koju su nanijeli drugima." (Medium, 2020).

4. HUMOR KAO KRITIKA

„Porast korištenja 'kabelske' televizije i interneta, globalni doseg medija te uloga humora u suvremenoj politici i ekonomiji, čine humor centralnom studijom američkog života." (Lee, 2013 prema: Koltun, 2018: 100). Humor je u seriji Rick and Morty, prema Koltun (2018), u službi alata pomoću kojeg se prikazuju kompleksnosti, trendovi i anksioznosti društva te se, u kontekstu sociologije može gledati na tri načina: kontrast između odgajanja i realnosti, ubrzane modernosti te naglo mijenjajuće strukture informacija, a svi oni omogućuju osebnom načinu humora da se materijalizira kao način nošenja s apsurdima života.

Iako su serije poput „Simpsona" i dalje najpopularnija djela animacije, serije kao što su „Rick and Morty" i „Bojack Horseman" su u zadnjih nekoliko godina došle na tu razinu ismijavajući norme i tradicionalne vrijednosti čovječanstva te istražujući depresiju i mentalno zdravlje na temeljit način s likovima različitih pozadina i godina. Fraza „animirane serije za odrasle" daje sliku serije sa žarkim bojama i likovima koji koriste ekscesivan jezik, no sufiks „za odrasle" ne mora nužno značiti grub i okrutan, već sofisticiran, dramatičan i nijansiran (Time, 2019).

Ljudska potraga za značenjem života, svemira i svega oko nas ometana je fundamentalnom činjenicom kako su sve vrijednosti besmislene te kako je čitav svemir ipak malo veći pojam za „obične smrtnike". Ta žudnja za pronalaskom značenja, kako govori Camus u svom „Mitu o Sizifu", stvara absurd iz kojeg proizlazi konflikt, tj. suočavanje između ljudi kako bi riješili neracionalnu tišinu svijeta, odnosno svemira (Dagg, 2018: 44). Dagg dalje navodi kako iz tog konflikta proizlaze glavni komedijski elementi serije, među kojima je glavni element komedija apsurdna, definirana kao egzistencijalna komedija fokusirana na propadanje, koje proizlazi iz sučeljavanja sa svijetom lišenim značenja.

Apsurdisti smatraju, kako „filozofski slabiji" umovi traže utjehu u tradiciji, dok glavni likovi u seriji „Rick and Morty" kao i serija u cijelosti, koriste svaku priliku kako bi „razbili" konvencionalne vrijednosti koje omogućavaju ljudima da spavaju lakše noću (Koltun, 2018: 106). Jedan od primjera je obrazovni sustav, koji mladima pruža osjećaj „više svrhe", a koji zapravo, prema apsurdistima i glavnom liku Ricku, samo oblikuje pojedince kako bi se mogli

u budućnosti snaći na radnom mjestu ili u nekoj drugoj socijalnoj ili političkoj sferi (Koltun 2018: 106).

Serijski „Bojack Horseman“, kritizira ispraznost društva te nudi neku vrstu društvene kritike, ponajviše individualizma, relativizma i materijalizma. Život u uzbudljivom Hollywoodu ne doprinosi sreći koliko samoći. Slika sprženog kauča, koji ostaje takav iz epizode u epizodu, govori nam kako stvari koje ljudi čine imaju posljedice. Nadalje, serija nam nudi kreativne alternative koje pomažu savladati problem. Mogućnost empatije sa animiranim antropomorfnim životinjama, komunikacija među likovima te reprezentacija dubljih suvremenih problema u crtanoj seriji daje nam drukčiju sliku o psihi likova u seriji, ali i ljudi u stvarnom životu. Umjesto materijalizma, serija nam nudi velikodušnost; umjesto individualizma, zajednicu; umjesto ironije, povratak iskrenosti (Sanchez Saura, 2019: 299).

„Bojack Horseman“ dotiče se mnogih tema koje su od interesa za današnje društvo. Teme, odnosno određeni pojmovi na razne načine satiriziraju postmoderni društvo. Globalizacija je objašnjena na način da čak i morski svijet živi po primjeru svijeta na kopnu, kao što je to primjer sa „zapadnim svijetom“ u stvarnosti. Važnost masovnih medija, ali i njihov utjecaj prikazan je kroz običan događaj oduzimanja prednosti pri kupnji proizvoda, koji kasnije postaje udarna vijest tog dana (De Koster, 2018: 5-6). Ironija i skepticizam su glavna obilježja događaja i likova te na dobar način prikazuju gubitak povjerenja u znanost, što je i opća karakteristika društva danas. Također, serija govori kako potrošnja kontrolira život modernog čovjeka. Taj isti moderni čovjek odbacuje sve socijalne odnose, povlači se u sebe, stvarajući time novu formu individualizma, gdje više ne nalazimo emocije, samo cinizam (De Koster, 2018: 15-18).

Kada uzmemo u obzir sve ovdje napisano, život nema smisla osim smisla koji mi pridajemo vlastitom životu i svatko od nas je slobodan definirati značenje vlastite egzistencije (Dagg, 2018: 57). Kao što se i naši likovi eventualno pomire sa svim tim besmislom, tako bismo i mi trebali, u određenim situacijama u životu, prihvatiti taj besmisao određenih situacija te davati manje pažnje određenim nebitnim stvarima, a malo više se fokusirati na ono bitno u našem životu.

Bojack Horseman: „Zašto život ne može biti kao što je bio na 'Horsin' Around' (serija unutar serije)? Svi naši problemi, prikladno riješeni u 22 urnebesne minute." (*That's too much man* 5:18).

5. ZAKLJUČAK

Čovjekovo postojanje mučilo je generacije prije nas, kao što će mučiti silne generacije koje će doći nakon nas. Taj kompleksan i sveobuhvatan pojam okružuje nas, on je naša svakodnevnica, ali i svakodnevnica svakog čovjeka. Stoga i ne čudi da je to jedno od glavnih pitanja, jer gotovo svatko želi živjeti taj „dobar život“, a mnogi misle kako „on“ nije moguć bez da se prvo razotkriju tajne i misteriji koji okružuju život i cjelokupno postojanje. Sa sve većim slobodama, izborima, s daljnjim napretkom znanosti i tehnologije, u čovjeku se javlja osjećaj nelagode – život je pun prepreka, stalno se moramo prilagođavati, otkrivati nove načine za preživjeti, samo kako bi, nakon određenog vremena, jednostavno – umrli.

Život nije samo patnja, nije samo bol i prepreke koje nas kočē u samoostvarenju. Naše postojanje je put, na koji svatko od nas odluči ići. Put, u kojem stječemo nova iskustva, razvijamo pojam više svijesti te razvijamo osjećaj slobode, koju nam nitko ne može dati, osim nas samih. Na tom putu će biti prepreka, ali život je, bez obzira na muku i tegobe, samo jedan i zasigurno je vrijedan življenja.

U današnjem svijetu, svjedoci smo koliko je pop kultura uzela maha i obilježila naše živote – gotovo da ne postoji osoba koja u svom životu nije pogledala određeni film ili seriju, upalila si najdražu pjesmu na zvučniku, pročitala njemu ili njoj omiljeni strip ili časopis. Kako vrijeme dalje teče, tako raste i količina sadržaja koja nam je dostupna svakodnevno. Taj sadržaj je dosta često nekvalitetan, za našu inteligenciju i postojanje veoma loš, ali kako rastemo, razvijamo mogućnost kritičkog razmišljanja, koja nam pomaže razlučiti kvalitetan sadržaj od nekvalitetnog.

Stoga čvrsto mislim kako su serije ove vrste, a tako i širi aspekt pop kulture, odličan materijal za daljnje napredovanje. U svijetu, punom razlika, punom stvari koje nam nekada nisu po volji, koje nam smetaju iz određenih razloga, dobro je imati neki sadržaj koji će nas, u isto vrijeme i zabavljati, ali nam i dati valjanu kritiku svega onoga što ne valja, koji će nam objasniti kako nismo sami te kako pametno i bistro razmišljamo. Mogu nam poslužiti kao pouka, ali i kao kritika, tjerajući nas na razmišljanje te kako možemo i trebamo – činiti bolje.

6. POPIS KORIŠTENE LITERATURE

1. Arora, A. (2017.) „BoJack Horseman, Rick and Morty, and the Rise of Pensive Animated Comedies“, *Gadgets* 36, <https://gadgets.ndtv.com/entertainment/opinion/bojack-horseman-rick-and-morty-animated-comedy-sadness-analysis-1746235> (datum objave: 5. rujna 2017.)
2. Bloom, M. (2018.) „From ‘BoJack Horseman’ to ‘Rick and Morty’: Inside the Rise of Animated Comedy“, *The Hollywood Reporter*, <https://www.hollywoodreporter.com/tv/tv-news/bojack-horseman-rick-morty-inside-rise-animated-comedy-1143286/> (datum objave: 14. rujna 2018.)
3. Bojack Horseman, Slika 3., u-buy.com, <https://www.u-buy.com.tw/en/product/2116G54-e-bojack-horseman-dive-bar-crew-poster-36-x-24in> (sadržaj preuzet: 8. rujna 2021.)
4. Bojack Horseman [SPOILERS] - The View from Halfway Down (2020.) Slika 4., youtube.com, <https://www.youtube.com/watch?v=Pt21dU5Pu8g> (sadržaj preuzet: 24. kolovoza 2021.)
5. Bojack Horseman (2014.) Netflix, autor: Raphael Bob Waksberg
6. Burnham, D., Papandreopoulos, G. *Existentialism* <https://iep.utm.edu/existent/> (stranica posjećena: 20. kolovoza 2021.)
7. Camus, A. (1965.) *The Myth of Sisyphus, and Other Essays*, London: H. Hamilton
8. Cathcart, O. (2021.) „The Funniest Animated Series for Adults“, *Pastemagazine*, <https://www.pastemagazine.com/comedy/animation/funniest-animated-series-for-adults/> (datum objave: 1. lipnja 2021.)
9. Chow, A. R. (2019.) „Adult Animation Is Pushing New Boundaries. A Look Inside Its Evolution from The Simpsons to BoJack Horseman“, *Time*, <https://time.com/5752400/adult-animation-golden-age/> (datum objave: 20. prosinca 2019.)
10. Dagg, B. (2018.) „Postmodernism and Philosophical Themes in Rick and Morty“, Magistarski rad, Faculté des Lettres et des Sciences Humaines, Limoges

11. De Koster, L. (2018.) „Animals and social critique in BoJack Horseman“, Doktorski rad, Ghent University, Gent
12. Dupré, L. (1984.) "Of Time and Eternity in Kierkegaard's Concept of Anxiety," *Faith and Philosophy: Journal of the Society of Christian Philosophers*, sv. 1(2) 160-176
13. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Kreleža, <https://www.enciklopedija.hr/> (stranica posjećena: 19. kolovoza 2021.)
14. Hugar, J. (2017.) „How ‘Rick and Morty’ and ‘BoJack Horseman’ Changed What Adult Animation Could Be“, *Vulture*, <https://www.vulture.com/2017/07/how-rick-and-morty-and-bojack-horseman-changed-what-adult-animation-could-be.html> (datum objave: 19. srpnja 2017.)
15. Kaye, S. M. (2014.) „Evolution and Existentialism“ *Essays in the Philosophy of Humanism*, sv. 22(2): 159-173
16. Koltun, K. (2018.) „Rick, Morty, and absurdism: The millennial allure of dark humor.“ *In The Forum: Journal of History*, sv. 10(1): 99-128
17. Lee, J. (2013.) „Enter Laughing: American Humor Studies in the Spirit of Our Times.“ *Studies in American Humor*, sv. 3(28): 1-15
18. Marcel, G. (1949.) *Being and Having*, The University Press
19. Megna, P. (2015.) „Better Living through Dread: Medieval ascetics, modern philosophers, and the long history of existential anxiety“. *Publications of the Modern Language Association of America*, sv. 130(5): 1285-1301.
20. Mell-Taylor, A. (2020.) „Comparing The Two Biggest Jerks On TV“, *Medium*, <https://medium.com/the-culture-corner/a-tale-of-two-assholes-9a24cb374ae4> (datum objave: 26. siječnja 2020.)
21. Miranda, L. (2017.) „The self is dead—Alienation and nihilism in Rick and Morty.“ *Class, Race and Corporate Power*, sv. 5(3)
22. Rick and Morty (2013.) Adult swim, autor: Dan Harmon i Justin Roiland
23. Rick and Morty S05E02 Slika 1., Digital Spy, <https://www.digitalspy.com/tv/ustv/a36900733/rick-and-morty-season-5-episode-2-dead-theory/> (sadržaj preuzet 8. rujna)

24. Saura, R. S. (2019). „Bojack Horseman, or the exhaustion of postmodernism and the envisioning of a creative way out.“ *Creativity Studies*, sv. 12(2): 291-300
25. Shanon Miller, L., Travers, B., Greene S., Nguyen, H. (2017.) „The Best Animated TV Shows of the 21st Century, Ranked“, *Indiewire*, <https://www.indiewire.com/feature/best-animated-tv-shows-animation-simpsons-south-park-rick-morty-1201833828/> (datum objave: 30. svibnja 2017.)
26. Uy, J. L. (2018.) *Sir Jay Flores Introduction to Philosophy of the Human Person, Comparative Philosophical Analysis on Man's Existential Purpose: Camus vs. Marcel*. <https://philarchive.org/archive/BARWIEv1>
27. What is my purpose? Rick and Morty quote S01E09 Butter Robot (2017.) Slika 3., youtube.com, <https://www.youtube.com/watch?v=sa9MpLXuLs0>, (sadržaj preuzet 24. kolovoza 2021.)